

**Oponentský posudek na diplomovou práci Filipa Kaase
“Corpus of Orkhon runic inscriptions (Korpus orchonských runových textů),”
FF UK 2017**

Předložená diplomová práce je věnována tvorbě prohledávatelného, glosovaného korpusu starotureckých runových textů.

Staroturecké runové nápisy jsou zásadním a doposud poměrně málo vyčerpaným zdrojem informací a materiálu pro několik oborů, především však pro turkologii a mongolistiku. Jsou využívány v historii, lingvistice, antropologii i dalších zaměřeních. Vzhledem k jejich významu je dosavadní absence anotovaného prohledávatelného korpusu přinejmenším překvapivá.

Cílem práce je, nakolik rozumím, nabídnout konkrétní technické řešení tvorby korpusu, a jejím těžištěm jsou proto kapitoly 3-5, které se zabývají z větší části těmito otázkami. Kapitoly 1-2 představují nezbytný kulturně-historický a turkologický úvod.

Vzhledem k tomu, že alespoň poněkud kompetentní se cítím jen k hodnocení „filologických“ partií předložené diplomové práce, budu se dále věnovat těmto pouze částem, nacházejícím se především ve druhé a třetí kapitole.

Ve druhé kapitole najdeme stručné uvedení do problematiky zkoumaných textů – přehled etnogeneze a historie orchonských Turků, okolností vzniku nejvýznamnějších nápisů a charakteristiku korpusu starotureckých textů. Následuje popis jazyka nápisů, tzv. staroturečtiny. Úsek 2.3.1 adekvátně a přehledně shrnuje relevantní body ze současného stavu debat o hypotetické podobě fonologického systému jazyka. Následující podrobný rozbor systému tureckého runového písma a formulace některých pravidelností v chaoticky působícím pravopisu je podle mého názoru významným přínosem k bádání v dané oblasti a může se stát důležitou praktickou pomocí pro čtení runových textů.

Poslední část druhé kapitoly je věnována volbě transkripce runových textů pro potřeby korpusu. Filip Kaas považuje za nejvhodnější fonemickou transkripci (s argumentem, že namísto transliterace textu bude v korpusu dostupný přímo text v runovém písmu) s použitím některých znaků z moderního tureckého písma. Jako potenciální budoucí uživatel korpusu považuji volbu co nejvíce fonemické transkripce za rozumnou, avšak úplné vynechání transliterace, stejně jako použití specifických tureckých grafémů, si podle mého názoru ještě zaslouží diskusi.

První část třetí kapitoly se zabývá samotnými vybranými texty. Autor zde nejprve charakterizuje soubor runových textů nalezených v Mongolsku, které dělí do tří skupin podle obsahu a délky. Z těchto textů vybírá pro svůj korpus pět textů a podává jejich přehledný popis. V případě prvních tří – obsáhlých nápisů na stélách s podobným a vzájemně souvisícím obsahem – také zmiňuje a na příkladech ukazuje pravopisné a stylistické zvláštnosti jednotlivých textů. Výběr tří nejobsáhlejších a nejlépe zpracovaných textů pro korpus je logický, doplnění dvěma kratšími texty jiného charakteru se zdá být rovněž smysluplné.

Výše zmíněné části diplomové práce mají, pokud správně rozumím, především seznámit čtenáře s povahou materiálu, který bude navrhovaná počítačová aplikace zpracovávat. K tomu

je zpracování problematiky naprosto dostačující a nemám vůči němu vážnějších výhrad. Ráda bych nicméně položila diplomantovi k textu následující otázky:

str.12: “According to some scholars the genetically closest living branch are the Oguz languages (Turkish, Azeri and Turkmen), the speakers of which migrated to the Transoxanian region during the 5th and 6th centuries” – v mongolisticke literatuře o staroturečtině jsou zpravidla za nejbližší příbuzné staroturečtiny považovány sibiřské turkické jazyky, západní jugurština a mandžuská kirgizština, zajímal by mne proto zdroj uvedeného pohledu.

str.13 “The distinction between /e/ and /è/ is highly contested as no modern Turkic language expresses this opposition in script” – v této souvislosti bych se chtěla zeptat na povahu znaku pro /è/ v moderní ujgurštině.

Význam obsáhlého, dobře vyhledávatelného korpusu runových textů pro „altajské“ filologie je nesporný. Práce tak směřuje k vítanému a prakticky využitelnému cíli. Styl práce je sevřený, autor z rozsáhlé literatury (kromě literatury v běžnějších jazycích pracoval i s tureckými, maďarskými a mongolskými publikacemi) a spleťtých diskusí v ní obsažených dokázal vytěžit neobyčejně koncizní shrnutí problematiky. Přestože se autor, jak sám píše, nepovažuje za odborníka na staroturečtinu, je nutno konstatovat, že podkapitola 2.3.3 „Rules for writing Turkic runiform“ prozrazuje kromě analytických a kombinačních schopností také rozsáhlou zkušenost se starotureckými runovými texty.

Přestože práce vykazuje některé drobné formální nedostatky (poměrně vysoký počet překlepů, místy mírně matoucí zdrojování), z „altaistického“ hlediska práci **doporučuji k obhajobě** a je-li inforatická, a obecně lingvistická část kvalitní, nestojí podle mého názoru nic v cestě tomu, aby byla hodnocena známkou „výborně“.

Veronika Zikmundová

v Praze 6.9.2017